

ЮРИДИЧНА АРГУМЕНТАЦІЯ ТА ДОКАЗУВАННЯ: ПРАКТИКУМ

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)
(для студентів денної форми навчання)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	D Бізнес, адміністрування та право
Спеціальність	D 8 Право
Освітня програма	Господарське та адміністративне право і процес
Статус дисципліни	нормативна
Форма навчання	Очна (денна)
Рік підготовки, семестр	1 курс, весняний семестр
Обсяг дисципліни	5 кредитів ЄКТС (150 годин)
Семестровий контроль/ контрольні заходи	екзамен
Розклад занять	https://schedule.kpi.ua
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	лектор та викладач практичних занять: кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри інформаційного, господарського та адміністративного права ім. Ігоря Сікорського Дехтярьов Євген Валентинович засоби зв'язку: +380954290051, e-mail: e.dehtayrev@gmail.com
Розміщення курсу	посилання на дистанційний курс (платформа дистанційного навчання Сікорський): https://do.ipk.kpi.ua/login/index.php

Програма навчальної дисципліни

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ, ЇЇ МЕТА, ПРЕДМЕТ ВИВЧАННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Дисципліна «Юридична аргументація та доказування» присвячена вивченню теоретичних і практичних засад юридичної аргументації, процесуального доказування та змагального судового розгляду. Її метою є формування у студентів комплексного розуміння сучасних концепцій доказування в різних видах судочинства, опанування методології побудови та обґрунтування правової позиції, а також розвиток практичних навичок аналізу, оцінки та використання доказів, логічної й переконливої юридичної аргументації, ефективного відстоювання правової позиції залежно від виду судочинства, процесуального статусу учасника, стадії судового провадження та інстанції судового розгляду.

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти комплексу теоретичних знань і практичних навичок у сфері юридичної аргументації та процесуального доказування, необхідних для ефективного формування, обґрунтування й захисту правової позиції під час вирішення юридичних спорів, а також підготовка висококваліфікованих правників, здатних розв'язувати складні дослідницькі та інноваційні

завдання у сфері правозастосування, здійснювати професійну діяльність в умовах цифровізації, глобалізації та розвитку сучасної судової практики.

Предметом навчальної дисципліни є теоретичні та практичні засади юридичної аргументації і процесуального доказування, закономірності формування предмета доказування, алгоритми доведення юридично значущих обставин, принципи збирання, дослідження, оцінки та використання доказів, а також методи побудови, обґрунтування і захисту правової позиції у кримінальному, цивільному, господарському, адміністративному судочинстві та у справах про адміністративні правопорушення.

Основні завдання спрямовані на формування наступних компетентностей:

• **загальних:**

ЗК 01 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу під час вироблення правової позиції в юридичному спорі.

ЗК 02. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК 03 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних процесуальних джерел.

ЗК 07 Здатність приймати обґрунтовані рішення під час аналізу матеріалів судової справи (досудового провадження), заперечень та аргументів опонентів в юридичному спорі.

• **фахових:**

ФК 03. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.

ФК 06 Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію в юридичному спорі.

ФК 09 Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності.

ФК 10 Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.

ФК 10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.

ФК 13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.

ФК 15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.

За результатами вивчення навчальної дисципліни студенти мають досягти таких **програмних результатів навчання:**

ПРН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

ПРН 3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

ПРН 6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.

ПРН 11. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосовування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції.

ПРН 17 Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.

ПРЕРЕКВІЗИТИ ТА ПОСТРЕКВІЗИТИ ДИСЦИПЛІНИ (МІСЦЕ В СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНІЙ СХЕМІ НАВЧАННЯ ЗА ВІДПОВІДНОЮ ОСВІТНЬОЮ ПРОГРАМОЮ)

Навчальна дисципліна «Юридичне аргументація та доказування: практикум» базується на знаннях, отриманих студентом з курсів «Право на справедливий суд», «Правотворення та правозастосування», а також навчальних дисциплін, які вивчалися на бакалаврському рівні вищої освіти.

Результати навчання, які формуються освітнім компонентом	За допомогою яких методів формуються результати навчання	Як перевіряється формування результатів навчання
<p>ПРН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.</p> <p>ПРН 3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.</p>	<p>Проблемно-орієнтоване навчання; кейс-метод (case-study); аналіз нормативно-правових актів, судової практики та інших правових джерел; методи пошуку, відбору, перевірки та критичної оцінки інформації; навчальна дискусія.</p>	<p>Усне опитування; аналіз та вирішення ситуаційних (кейсових) завдань; завдання з пошуку, аналізу та перевірки достовірності правової інформації і джерел; тестування.</p>
<p>ПРН 6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.</p>	<p>Практичні заняття; аналіз доказів та доказових ситуацій; моделювання процесу доказування; побудова та критичний аналіз юридичної аргументації; моделювання судових дебатів; робота в малих групах.</p>	<p>Перевірка практичних завдань; оцінювання аналізу доказів та обґрунтованості правової позиції; вирішення ситуаційних завдань; презентація та захист правової позиції; участь у навчальних дебатах.</p>
<p>ПРН 11. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції.</p> <p>ПРН 17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.</p>	<p>Проблемна лекція; навчальна дискусія; кейс-метод; метод «мозкового штурму»; аналіз проблемних правовозастосовних ситуацій; розв'язання комплексних практичних завдань; самостійна робота із судовою практикою та процесуальними документами.</p>	<p>Оцінювання результатів самостійної роботи; розв'язання комплексних практичних завдань; аналіз судових рішень та правовозастосовних ситуацій; підготовка й обґрунтування правової позиції; письмові контрольні роботи; підсумкове тестування.</p>

2. ДИСЦИПЛІНИ.

ТЕМА 1. Основи юридичної аргументації та доказування в юридичному процесі.

ТЕМА 2. Формування та обґрунтування правової позиції в судовому процесі.

ТЕМА 3. Доказування та аргументація у справах про адміністративні правопорушення.

ТЕМА 4. Доказування та аргументація на досудовому розслідуванні.

ТЕМА 5. Основи доказування та аргументації в кримінальному судочинстві.

ТЕМА 6. Основи аргументації та доказування в цивільному та господарському судочинстві.

ТЕМА 7. Доказування та аргументація в адміністративному судочинстві.

ТЕМА 8. Використання технологій штучного інтелекту в юридичній аргументації та доказуванні.

3. НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ ТА РЕСУРСИ

Базова література:

1. Афанасьєва М. В. Правова аргументація та юридичне письмо : навчально-методичний посібник. Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2022. 166 с.
2. Данькова С. О., Крушинський С. А. Кримінальне процесуальне доказування в судовому провадженні першої інстанції : монографія. Вінниця : НІЛАН-ЛТД, 2025. 241 с.
3. Зейкан Я. П., Лисак О. М., Барсук В. М. Недопустимі докази. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Дакор, 2024. 372 с.
4. Дудаш Т. І. Правова аргументація: загальнотеоретична характеристика : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2024. 744 с.
5. Штефан А.С. Механізм доказування: теорія і практика у цивільному судочинстві: монографія. К. Інтерсервіс, 2021. 444 с.
6. Ясинок М. М. Теорія доказового права: науково-практичний посібник (монографія). Київ : Алерта, 2021. 426 с.

Допоміжна література:

1. Alexy R. A Theory of Legal Argumentation: The Theory of Rational Discourse as Theory of Legal Justification. Oxford : Oxford University Press, 2010. 323 p.
2. Twining W. Rethinking Evidence: Exploratory Essays. 2nd ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2006. 532 p.
3. MacCormick N. Legal Reasoning and Legal Theory. Oxford : Clarendon Press, 1994. 298 p.
4. Щербіна О.Ю. Логіка та юридична аргументація : монографія. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2013. 303 с.
5. Юридична аргументація. Логічні дослідження : монографія / Ю70 О. М. Юркевич, В. Д. Титов, С. В. Куцепал та ін. ; за заг. ред. О. М. Юркевич. 2-ге вид., переробл. та допов. Х. : Право, 2015. 336 с.
6. Пільков К.М. Теорія і практика доказування у міжнародному комерційному арбітражі. К.: Освіта України, 2016. 230 с.

Рекомендується використовувати такі інформаційні правові веб-сайти:

<http://reyestr.court.gov.ua>

<https://zakon.rada.gov.ua/laws>

Навчальний контент

4. МЕТОДИКА ОПАНУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА)

5.1. Теми та розділи освітнього компонента.

Тема 1. ОСНОВИ ЮРИДИЧНОЇ АРГУМЕНТАЦІЇ ТА ДОКАЗУВАННЯ В ЮРИДИЧНОМУ ПРОЦЕСІ

Поняття, сутність та значення юридичної аргументації. Юридична аргументація як складова професійної діяльності правника. Поняття доказування, його місце у механізмі реалізації права та здійснення правосуддя.

Механізм та основні категорії процесуального доказування. Предмет, межі та суб'єкти доказування. Обов'язок доказування та розподіл тягара доказування. Докази, їх властивості та класифікація. Предмет доказування і локальний предмет доказування.

Логічні основи юридичної аргументації. Закони формальної логіки, дедукція, індукція, аналогія, логічні помилки та способи їх уникнення під час побудови правової позиції.

Принципи процесуального доказування. Змагальність сторін, диспозитивність, рівність учасників процесу, безпосередність дослідження доказів, свобода в наданні доказів та оцінці їх судом.

Психологічні аспекти юридичної аргументації та доказування. Суддівське внутрішнє переконання. Особливості сприйняття, оцінки та інтерпретації доказової інформації. Когнітивні викривлення у процесі прийняття юридичних рішень.

Тема 2. ФОРМУВАННЯ ТА ОБҐРУНТУВАННЯ ПРАВОВОЇ ПОЗИЦІЇ В СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ.

Особливості правового регулювання доказування у різних видах судочинства. Спільні та відмінні риси доказування у кримінальному, цивільному, господарському, адміністративному судочинстві та у провадженні у справах про адміністративні правопорушення.

Стандарти доказування. Поняття стандарту доказування, його функції та значення. Стандарти доказування у різних видах судочинства («поза розумним сумнівом», «баланс ймовірностей», «достатні підстави», «обґрунтована підозра» та інші). Практичне значення стандартів доказування для прийняття процесуальних рішень.

Взаємодія норм матеріального та процесуального права у процесі доказування. Вплив матеріально-правових норм на визначення предмета доказування, юридично значущих фактів та засобів доказування.

Судова практика як джерело юридичної аргументації. Правові висновки Верховного Суду та їх значення для формування правової позиції. Забезпечення єдності судової практики.

Тема 3. ДОКАЗУВАННЯ ТА ЮРИДИЧНА АРГУМЕНТАЦІЯ У ПРОВАДЖЕННІ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Засади адміністративно-деліктного доказування. Поняття та принципи доказування у провадженні у справах про адміністративні правопорушення. Особливості адміністративно-деліктного процесу та їх вплив на доказування. Предмет, межі та стандарт доказування у справах про адміністративні правопорушення. Суб'єкти доказування, їх процесуальний статус та повноваження. Обов'язок доказування та розподіл тягара доказування.

Поняття, види та процесуальні властивості доказів у справах про адміністративні правопорушення. Належність, допустимість, достовірність і достатність доказів. Особливості використання електронних доказів, матеріалів фото-, відеофіксації, висновків експертів, пояснень осіб та інших джерел доказової інформації.

Процесуальний порядок збирання, дослідження, оцінки та використання доказів. Особливості оцінки доказів органом (посадовою особою), уповноваженим розглядати справу.

Суб'єкти, уповноважені складати протоколи про адміністративні правопорушення та розглядати справи. Вимоги до форми, змісту та юридичного значення протоколу про адміністративне правопорушення. Типові процесуальні помилки під час його складання та їх вплив на допустимість доказів.

Порядок та особливості перегляду й оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення.

Особливості доказування та юридичної аргументації в окремих категоріях справ про адміністративні правопорушення. Особливості предмета доказування у справах, пов'язаних із корупцією. Джерела доказів, їх оцінка та специфіка використання. Особливості встановлення суб'єктивної сторони адміністративного правопорушення. Формування правової позиції та юридичної аргументації сторін.

Особливості доказування у справах про адміністративні правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху та на транспорті. Використання автоматичної фото- та відеофіксації, технічних засобів контролю, електронних доказів, висновків експертів і спеціалістів. Оцінка допустимості та достовірності технічних доказів. Преюдиційне значення постанов у справах про адміністративні правопорушення для цивільного, господарського, адміністративного та кримінального судочинства. Використання матеріалів адміністративно-деліктного провадження як доказів у інших видах судочинства.

Тема 4. ДОКАЗУВАННЯ ТА ЮРИДИЧНА АРГУМЕНТАЦІЯ НА ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ

Особливості формування доказової бази на стадії досудового розслідування. Юридична аргументація під час повідомлення про підозру. Обґрунтування клопотань про застосування, зміну та продовження запобіжних заходів. Аргументація під час звернення із клопотаннями про проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. Оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності слідчого, дізнавача та прокурора. Практика Верховного Суду та ЄСПЛ щодо стандартів доказування на стадії досудового розслідування.

Тема 5. ОСНОВИ ДОКАЗУВАННЯ ТА АРГУМЕНТАЦІЇ В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ.

Особливості реалізації принципу змагальності під час судового розгляду. Підготовче судове засідання та його значення для визначення меж судового розгляду. Формування позиції сторін та вступні промови. Визначення порядку дослідження доказів. Особливості дослідження показань, документів, речових, електронних доказів та висновків експертів. Тактика і методика перехресного допиту. Особливості юридичної аргументації у судових дебатах.

Особливості побудови юридичної аргументації під час апеляційного та касаційного перегляду судових рішень. Межі перегляду справи судами апеляційної та касаційної інстанцій. Аргументація щодо неправильного застосування норм матеріального права, істотних порушень вимог кримінального процесуального закону та неправильного встановлення фактичних обставин справи. Використання практики Верховного Суду та Європейського суду з прав людини при оскарженні судових рішень.

Г

Тема 6. ОСНОВИ АРГУМЕНТАЦІЇ ТА ДОКАЗУВАННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ ТА ГОСПОДАРЬСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ.

Загальні засади доказування у цивільному та господарському судочинстві. Поняття та принципи доказування у цивільному і господарському процесах. Предмет, межі та стандарт доказування. Розподіл тягаря доказування між сторонами. Особливості доказування негативних фактів та презумпцій у цивільному і господарському процесах

Предмет і підстави позову як основа доказування. Визначення юридично значущих обставин. Формування правової позиції позивача та відповідача.. Юридична аргументація при виборі способу захисту цивільного права. Ефективний спосіб захисту в практиці Верховного Суду. Вплив способу захисту на предмет доказування та обсяг доказової бази.

Доказування та юридична аргументація при захисті права шляхом визнання права. Юридична природа визнання права як способу захисту цивільних прав. Предмет доказування у спорах про визнання права. Особливості встановлення юридичних фактів, що підтверджують виникнення, зміну або припинення права. Розподіл тягаря доказування

між сторонами. Особливості побудови юридичної аргументації щодо існування чи відсутності спірного права. Практика Верховного Суду щодо застосування способу захисту. Особливості захисту прав суб'єктів ІТ-бізнесу у відповідній категорії спорів.

Доказування та юридична аргументація при примусовому виконанні обов'язку в натурі. Юридична природа примусового виконання обов'язку в натурі як способу захисту. Предмет доказування у спорах про спонукання до виконання договірною або іншого цивільного обов'язку. Доказування можливості реального виконання зобов'язання та наявності порушення. Особливості юридичної аргументації сторін щодо належного виконання договору. Практика Верховного Суду. Особливості застосування способу захисту у сфері ІТ та цифрових послуг.

Доказування та юридична аргументація при відшкодуванні збитків. Юридична природа відшкодування збитків як способу захисту. Особливості доказування елементів цивільно-правової відповідальності: протиправної поведінки, збитків, причинного зв'язку та вини. Доказування розміру реальних збитків і упущеної вигоди. Особливості юридичної аргументації щодо визначення та обґрунтування розміру збитків. Практика Верховного Суду щодо відшкодування збитків. Особливості доказування збитків у сфері ІТ-бізнесу.

Доказування та юридична аргументація при відновленні становища, яке існувало до порушення права. Юридична природа реституційного способу захисту. Предмет доказування у спорах про відновлення попереднього правового чи фактичного стану. Особливості доказування факту порушення права, його наслідків та можливості відновлення попереднього становища. Юридична аргументація щодо співмірності та ефективності обраного способу захисту. Практика Верховного Суду. Особливості застосування у спорах за участю суб'єктів ІТ-бізнесу.

Доказування та юридична аргументація при застосуванні інших способів захисту цивільних прав. Особливості предмета доказування та побудови юридичної аргументації при застосуванні інших способів захисту, передбачених статтею 16 ЦК України, а також способів захисту, встановлених договором або законом. Практика Верховного Суду щодо вибору ефективного способу захисту та впливу такого вибору на предмет і межі доказування.

Тема 7. ДОКАЗУВАННЯ ТА АРГУМЕНТАЦІЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ

Поняття, принципи та особливості адміністративного процесуального доказування. Предмет, межі та стандарти доказування в адміністративному судочинстві. Суб'єкти адміністративного процесуального доказування, їх процесуальні права та обов'язки. Обов'язок і розподіл тягаря доказування. Особливості доказування у спорах із суб'єктами владних повноважень. Роль суду в адміністративному процесі та принцип офіційного з'ясування всіх обставин справи. Особливості оцінки письмових, електронних та інших доказів. Практика Верховного Суду та Європейського суду з прав людини щодо доказування в адміністративному судочинстві.

Особливості предмета доказування та юридичної аргументації у спорах щодо прийняття, проходження та звільнення з публічної служби. Доказування та юридична аргументація у податкових спорах. Особливості доказування у спорах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень. Доказування та юридична аргументація у спорах у сфері публічних закупівель. Особливості використання електронних доказів у справах за участю суб'єктів ІТ-бізнесу. Практика Верховного Суду щодо формування предмета доказування та юридичної аргументації в окремих категоріях адміністративних справ.

Тема 8. ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЮРИДИЧНІЙ АРГУМЕНТАЦІЇ ТА ДОКАЗУВАННІ

Поняття та сучасні технології штучного інтелекту в юридичній діяльності. Використання систем штучного інтелекту для аналізу законодавства, судової практики та правових позицій. Застосування генеративного штучного інтелекту під час підготовки процесуальних документів, формування юридичної аргументації та прогнозування

результатів судового розгляду. Переваги, ризики та етичні аспекти використання штучного інтелекту в юридичній професії.

Застосування технологій штучного інтелекту під час збору, аналізу та систематизації доказів. Використання штучного інтелекту для аналізу великих масивів електронної інформації, цифрових доказів та судової практики. Особливості використання результатів роботи систем штучного інтелекту як допоміжного інструменту доказування. Оцінка достовірності результатів, сформованих із використанням штучного інтелекту. Правові та етичні обмеження застосування штучного інтелекту в судовому процесі. Міжнародний досвід та перспективи використання технологій штучного інтелекту у судочинстві.

5.2. Розрахунок часу опанування освітнього компонента

1	Кількість годин			
	Всього	Лекцій	Практичне заняття	Самостійна робота
Тема 1. Основи юридичної аргументації та доказування в судовому процесі	19	2	4	13
Тема 2. Формування та обґрунтування правової позиції в судовому процесі.	19	2	2	13
Тема 3. Доказування та аргументація у справах про адміністративні правопорушення	19	2	4	13
Тема 4. Доказування та аргументація на досудовому розслідуванні.	19	2	4	13
Тема 5. Доказування та аргументація в кримінальному судочинстві	19	2	4	13
Тема 6. Основи аргументації та доказування в цивільному та господарському процесі.	21	2	6	13
Тема 7. Доказування та аргументація в адміністративному процесі.	19	2	4	13
Тема 8. Використання технологій штучного інтелекту в юридичній аргументації та доказуванні	19	2	2	13
	150	16	30	104

5.3. Рекомендації щодо засвоєння освітнього компонента

Лекційні заняття

Лекційні заняття проводяться із застосуванням сучасних методів навчання та мультимедійних технологій (презентацій, електронних інформаційних ресурсів, демонстрації судової практики). Основний акцент робиться на проблемно-орієнтованому навчанні та лекціях-дискусіях, під час яких здобувачі освіти залучаються до обговорення проблемних питань правозастосування, аналізу судової практики, оцінки доказів та побудови юридичної аргументації. Викладач стимулює активну участь студентів шляхом постановки проблемних запитань, аналізу практичних ситуацій та обговорення альтернативних правових позицій.

Практичні заняття

Практичні заняття спрямовані на формування практичних навичок юридичної аргументації, визначення предмета доказування, оцінки доказів, побудови правової позиції та підготовки процесуальних документів. Під час занять використовуються аналіз судової практики, вирішення ситуаційних завдань (case study), моделювання судових засідань, юридичні дебати, робота в малих групах та презентація результатів виконаних завдань.

Особлива увага приділяється застосуванню норм матеріального і процесуального права до конкретних фактичних обставин, визначенню предмета доказування залежно від категорії справи, оцінці належності, допустимості, достовірності та достатності доказів, а також формуванню переконливої юридичної аргументації.

Під час виконання групових завдань студенти розподіляють між собою процесуальні ролі (суддя, прокурор, адвокат, позивач, відповідач, представник суб'єкта владних повноважень тощо), аналізують матеріали справи, формують власну правову позицію,

обґрунтовують її належними доказами та представляють результати під час навчальних дебатів із подальшим колективним обговоренням.

У межах вивчення дисципліни рекомендується використовувати сучасні інформаційно-правові системи, Єдиний державний реєстр судових рішень, а також технології штучного інтелекту для пошуку судової практики, аналізу правових позицій, підготовки проєктів процесуальних документів та юридичної аргументації з обов'язковою перевіркою достовірності отриманих результатів.

Модульна контрольна робота

Модульна контрольна робота передбачає комплексну перевірку рівня засвоєння навчального матеріалу та складається з тестових завдань і практичного ситуаційного завдання (кейсу). Під час виконання практичного завдання здобувач освіти повинен визначити предмет доказування, здійснити юридичний аналіз фактичних обставин, сформулювати правову позицію, оцінити докази та обґрунтувати запропоноване рішення із посиланням на норми законодавства та актуальну судову практику.

5. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТА

Самостійна робота студентів полягає у виробленні навичок опрацювання нормативно-правових актів, спеціальної літератури та інших матеріалів, необхідних для належного засвоєння навчальної дисципліни, а також для розвитку сталих умінь до самостійного вивчення і відтворення одержаної інформації.

Основним видом самостійної роботи студентів є підготовка теоретичних питань дисципліни в межах теми, винесених на самостійне опрацювання; вирішення практичних кейсових завдань. А також виконання індивідуальних завдань (кейсів) із вироблення та мотивування процесуальних рішень у судових справах.

№	Вид самостійної роботи	Кількість годин СРС
1.	Підготовка до аудиторних занять	49
2.	Підготовка до МКР	49
3.	Підготовка до екзамену	6

Політика та контроль

6. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (ОСВІТЬОГО КОМПОНЕНТА)

Вивчення дисципліни ґрунтується на поєднанні лекційних і практичних занять, самостійної роботи здобувачів освіти, аналізу законодавства та судової практики, виконання практичних завдань, підготовки процесуальних документів і формування юридичної аргументації. Особлива увага приділяється розвитку навичок аналізу доказів, визначення предмета доказування, побудови правової позиції та критичної оцінки аргументів сторін.

Правила відвідування занять

Відвідування лекцій є вільним. Водночас здобувачам освіти рекомендується брати участь у лекційних заняттях, оскільки вони проводяться у формі проблемних лекцій та дискусій.

Відвідування практичних занять є обов'язковим. Саме під час практичних занять формуються професійні компетентності, пов'язані з юридичною аргументацією, аналізом доказів, вирішенням практичних ситуацій та моделюванням судового процесу.

У разі пропуску заняття навчальні матеріали, завдання для самостійного опрацювання та методичні рекомендації розміщуються на платформі дистанційного навчання «Сікорський».

Правила проведення занять

Лекційні заняття До початку лекції здобувачам освіти надаються тези лекції, перелік нормативно-правових актів, рекомендована судова практика та інші матеріали для попереднього ознайомлення. Лекції проводяться у формі проблемного викладу матеріалу з використанням дискусій, аналізу судових рішень та розгляду практичних прикладів. Заохочується активна участь студентів в обговоренні проблемних питань та висловленні власної аргументованої правової позиції.

Практичні заняття

Практичні заняття розпочинаються з обговорення результатів виконання завдань попереднього заняття та аналізу типових помилок. Основною формою роботи є вирішення практичних кейсів, аналіз судової практики, підготовка процесуальних документів, моделювання судових засідань, юридичні дебати та робота в малих групах.

Під час занять дозволяється використовувати нормативно-правові бази даних, Єдиний державний реєстр судових рішень, офіційні інформаційні ресурси, а також технології штучного інтелекту як допоміжний інструмент для пошуку судової практики, аналізу правових позицій та підготовки проєктів процесуальних документів. Використання результатів роботи штучного інтелекту не звільняє здобувача освіти від обов'язку самостійно перевіряти їх достовірність, актуальність та відповідність законодавству.

Пропущені контрольні заходи

У разі пропуску практичного заняття з поважної причини здобувач освіти має право відпрацювати його за погодженням із викладачем. Відпрацювання може здійснюватися шляхом:

- усної співбесіди за темою практичного заняття;
- виконання письмового практичного завдання або вирішення ситуаційного кейсу;
- підготовки та захисту процесуального документа чи правової позиції за тематикою пропущеного заняття.

Форма відпрацювання визначається викладачем з урахуванням змісту пропущеного заняття.

Заохочувальні та штрафні бали

Основою формування семестрового рейтингу є результати поточного контролю, виконання практичних завдань, активність під час практичних занять та результати модульної контрольної роботи.

Для здобувачів заочної форми навчання основними видами оцінювання є виконання контрольної роботи та результати підсумкового контролю.

Штрафні бали за дисципліною не передбачаються.

Заохочувальні бали можуть бути нараховані за:

- участь у наукових конференціях, круглих столах, олімпіадах, конкурсах наукових робіт за тематикою дисципліни;
- підготовку наукових статей, тез доповідей, оглядів судової практики або правових висновків;
- проходження сертифікованих онлайн-курсів із тематики юридичної аргументації, доказування, судової практики або застосування технологій штучного інтелекту в юридичній діяльності;
- підготовку аналітичних матеріалів щодо актуальної практики Верховного Суду, Конституційного Суду України або Європейського суду з прав людини.

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua>.

Дистанційне навчання

Проведення лекцій, практичних занять відбувається з допомогою технологій інтернет-конференцій. Для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується сервіс відеоконференцій Zoom, система підтримки навчального процесу «Електронний Кампус КПІ імені Ігоря Сікорського», платформа дистанційного навчання Сікорський та месенджер Telegram.

7. ВИДИ КОНТРОЛЮ ТА РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ (PCO)

ВИДИ КОНТРОЛЮ

1. Вхідний контроль. На початку вивчення дисципліни проводиться вхідний контроль у формі тестування з метою визначення рівня початкової підготовки здобувачів освіти та виявлення прогалин у знаннях. Результати вхідного контролю не впливають на семестровий рейтинг і використовуються викладачем для коригування освітнього процесу, визначення рівня складності практичних завдань, а також індивідуалізації навчання.

2. Поточний контроль під час практичних занять. Поточний контроль здійснюється під час практичних занять шляхом усного опитування, участі в навчальних дискусіях, вирішення ситуаційних кейсів, аналізу судової практики, підготовки процесуальних документів, юридичних дебатів, презентації правових позицій та роботи в малих групах. Під час оцінювання враховуються:

- правильність визначення предмета доказування;
- уміння аналізувати та оцінювати докази;
- здатність формувати логічну та переконливу юридичну аргументацію;
- правильність застосування норм матеріального і процесуального права;
- використання правових висновків Верховного Суду та практики Європейського суду з прав людини;
- активність та аргументованість участі у професійній дискусії.

2. Виконання практичних завдань. Практичні завдання виконуються з метою формування навичок юридичного аналізу, визначення предмета доказування, оцінки доказів, побудови правової позиції та складання процесуальних документів.

Практичне завдання являє собою знеособлений фрагмент судової справи (навчальний кейс) або проблемну правову ситуацію, розроблену викладачем. Матеріали завдання розміщуються на платформі дистанційного навчання «Сікорський» та є доступними здобувачам освіти під час практичного заняття і протягом визначеного викладачем строку.

Виконане завдання повинно:

- бути викладене юридично грамотною та зрозумілою мовою;
- містити правильне визначення предмета доказування;
- ґрунтуватися на положеннях чинного законодавства;
- містити посилання на релевантну практику Верховного Суду та, за необхідності, Європейського суду з прав людини;
- містити належне обґрунтування запропонованої правової позиції;
- демонструвати логічність, послідовність та переконливість юридичної аргументації.

3. Семестровий контроль. Формою семестрового контролю є екзамен, який проводиться у формі усного опитування. Порядок здачі екзамену складається з проходження тестових завдань і практичного кейсу, виконання якого передбачає визначення предмета доказування, оцінку доказів, аналіз фактичних обставин справи, формування правової позиції та її належне юридичне обґрунтування із застосуванням норм матеріального і процесуального права, а також актуальної судової практики. Модульна контрольна робота виконується дистанційно на останньому занятті відповідно до встановленого графіка. Приклад її виконання наведений у розділі 9 навчально-методичного забезпечення дисципліни.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ Для студентів денної форми навчання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Ваговий бал	Кіл-ть	Всього
1.	Робота на практичних заняттях	2	15	30
2.	Вирішення задач та складання документів	2	10	20
3.	Екзамен	50	1	50
Всього				100

Кожне практичне (семінарське) заняття оцінюється у 1 бал, де: два бали - активна творча робота; один бал – активна робота; 0 балів - пасивна робота.

Вирішення задача та складання документів, оцінюється в 2 бали, де:

– задача вирішена вірно, наведена відповідна розгорнута аргументація з посиланням на актуальну судову практику (у випадку додаткового завдання у вигляді складання документу – повно та аргументовано викладений його зміст та прохальна частина, документ відповідає формальним вимогам, що ставляться до звернень такого роду)– 2 бали;

– задача вирішена вірно, але відсутнє розгорнуте обґрунтування (у випадку додаткового завдання у вигляді складання документу - документ відповідає формальним вимогам, що ставляться до звернень такого роду, але його зміст та аргументація неповна) – 1 бал;

– роботу не зараховано (завдання не виконане або є грубі помилки) – 0 балів.

Модульна контрольна робота для студентів оцінюється в 40 балів і складається з 3 тестових завдань, де:

- 1 бал – вірна відповідь
- 0 балів – невірна відповідь.

Семестровий контроль: екзамен.

ТАБЛИЦЯ ПЕРЕВЕДЕННЯ РЕЙТИНГОВИХ БАЛІВ ДО ОЦІНОК ЗА УНІВЕРСИТЕТСЬКОЮ ШКАЛОЮ

<i>кількість балів</i>	<i>Критерії оцінювання</i>
100-95	Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.
94-85	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.
84-75	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.
74-65	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.
64-60	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні
Менше 60	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу

Не виконані умови допуску	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.
---------------------------	--

8. ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ З ДИСЦИПЛІНИ (ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА)

9.1. Студент має можливість отримати додаткові заохочувальні бали за виконання творчих робіт з дисципліни, зокрема:

Критерій	Ваговий бал
Участь у факультетських, інститутських олімпіадах з навчальних дисциплін, участь у конкурсах робіт та або інших заходах та/або конкурсах (за тематикою навчальної дисципліни)	3 бали
Підготовка оглядів наукових праць, тез до науково-практичної конференції, наукових статей та інших наукових робіт (за тематикою навчальної дисципліни)	5 балів

Виконання творчих робіт є добровільним, за їх невиконання штрафні бали не наховуються.

Виконання творчих робіт має бути обов'язково погоджено з викладачем. У процесі погодження викладач повідомляє студенту кількість балів за певний вид роботи, яка визначається із урахуванням обсягу годин он-лайн курсу, рівня конкурсного заходу, складності тематики наукової роботи, результатів, які можуть бути набуті під час їх виконання, тощо.

Виконання творчих робіт може бути зараховано викладачем у якості відпрацювання пропущених практичних (семінарських) занять. Обсяг відпрацювання та кількість балів визначаються викладачем у залежності від складності творчих завдань.

Відповідно до Положення про систему оцінювання результатів навчання сума всіх заохочувальних балів не може перевищувати 10% рейтингової шкали оцінювання.

9.2. Можливість перезарахування окремої теми за ОК відповідно до наявності сертифікату проходження онлайн курсів або ж перезарахування певного виду робіт; перезарахування курсів.

У випадку, якщо студент бажає визнати результати навчання, набуті у неформальній / інформальній формі та які не були зазначені у Силабусі, то валідація таких результатів здійснюється згідно з «Положенням про визнання в КПІ ім. Ігоря Сікорського результатів навчання, набутих у неформальній / інформальній освіті» (затверджено та уведено в дію наказом від 09.05.2023 р. № НОН/157/2023).

У разі проходження студентом додаткових он-лайн курсів студент повинен надати сертифікат як підтвердження їх проходження. У сертифікаті повинні бути зазначені Прізвище та ім'я студента, а також дата, отримання сертифіката, яка повинна припадати на учбовий семестр після отримання завдання студентами. Викладач має право при отриманні сертифікату задавати питання щодо пройденого курсу, аби пересвідчитися, що студент особисто проходив курс.

9.3. Приклад кейсового завдання на екзамен:

Особа 1., працюючи директором однієї з філій ПАТ «Укрзалізниця» (далі – філія) та маючи повноваження на розпорядження грошовими коштами філії, вступив у змову з директором ТОВ «А» - Особою 2, яке займається ремонтом рухомого вагонного складу акціонерного товариства, а саме запропонував останньому вчинити злочин проти власності.

Згідно із розробленим між Особою 1. та Особою 2. планом – ремонт рухомого складу повинен був здійснюватися лише по документах. Де-факто товариство жодних дій з ремонту не здійснювало та відповідно витрат на заміну зношених складових вагонів не робило. В результаті протиправної бездіяльності філія оплатила проведення ремонту на

загальну суму 2 684 000 грн, що складає 1000 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб станом на день вчинення злочину. Згодом вказані грошові кошти було розподілено між учасниками злочинної схеми.

Через несправність (відсутність ремонту) вагонів відповідна філія на змогла вчасно виконати зобов'язання за договором перевезення вантажу, бо вагони з товаром зійшли з рейок. Перевезення товару за умовами договору з філією замовило приватне підприємство «Б» (далі – ПП), яке виконувало замовлення із постачання пшениці на адресу фізичної особи-підприємця «В» (далі – ФОП) за договором поставки.

Відповідно до договору поставки продавець ПП повинно було поставити покупцю ФОП пшеницю у кількості 2000 тон. Ціна договору 10 000 000 грн. Через аварію поставку товару було прострочено. Згідно з умовами договору поставки за несвоєчасну поставку товару ПП сплачує неустойку в розмірі 10 відсотків від ціни договору поставки, тобто 1000 000 грн. Своєю чергою, за порушення стоків доставки товару за договором перевезення філія повинна сплатити на користь ПП неустойку в розмірі 100 000 гривень.

Від початку службового розслідування було встановлено факт невиконання ремонту та розпочато досудове розслідування. ПП «Б» відмовилось виплачувати ФОП «В» неустойку за несвоєчасну поставку пшениці, посилаючись на відсутність своєї вини. Згодом правоохоронними органами було повідомлено про підозру Особу 1. та керівництвом ПАТ «Укрзалізниця» було прийнято рішення звільнити його з посади директора через вчинення злочину.

В діях Особи 1. вбачаються ознаки кримінального правопорушення передбаченого:

- А) ст. 191 КК України (Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем)
- В) ст. 185 КК України (Крадіжка)
- С) ст. 190 КК України (Шахрайство)
- Д) ст. 192 КК України (Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою)

Відповідно до трудового законодавства підставою розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця є вчинення за місцем роботи викрадення майна роботодавця, що підтверджується:

- А) повідомленням про підозру
- В) обвинувальним актом
- С) обвинувальним вироком
- Д) внесенням до ЄРДР відомостей щодо вчинення злочину

У випадку звернення Особи 1. до суду з питань незаконного звільнення з посади директора філії та поновлення на роботі, позов буде розглядатися:

- А) місцевим загальним судом
- В) місцевим адміністративним судом
- С) місцевим господарським судом
- Д) Вищим антикорупційним судом

Відповідно до ст. 216 КПК України вказане кримінальне провадження підслідне органам досудового розслідування:

- А) Національної поліції України
- В) Бюро економічної безпеки
- С) Національного антикорупційного бюро України
- Д) Державного бюро розслідувань

Особа 2. під час вчинення злочину виконувала роль:

- А) співвиконавця

- В) організатора
- С) підбурювача
- Д) пособника

Подія, коли вагони з товаром зійшли з рейок, у відносинах з ПП та ФОП:

- А) кваліфікується як випадок
- В) кваліфікується як непереборна сила
- С) кваліфікується як подія, що не звільняє ПП від відповідальності за порушення зобов'язання
- Д) форс-мажор

У разі звернення до суду ФОП «В» з вимогою сплатити неустойку в розмірі 10 відсотків від ціни договору поставки, позивач скористається таким способом захисту як:

- А) відновлення становища, яке існувало до порушення
- В) примусове виконання обов'язку в натурі
- С) відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди
- Д) припинення дії, яка порушує право

У випадку сплати ПП «Б» неустойки на користь ФОП «В» та відповідно сплати неустойки філією на користь ПП «Б», остання для покриття різниці у виплаті неустойки за договором поставки в розмірі 900 000 грн. може звернутися із позовом до філії та скористатися таким способом захисту як:

- А) визнання права
- В) відновлення становища, яке існувало до порушення
- С) примусове виконання обов'язку в натурі
- Д) відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди

У випадку відмови філії ПАТ «Укрзалізниця» компенсувати втрати ПП «Б» несвоєчасним доставленням пшениці за договором перевезення, остання має право подати позов до суду, територіальна юрисдикція якого буде визначатись за правилами:

- А) альтернативної підсудності
- В) виключної підсудності
- С) загальна (за місцем знаходження відповідача)
- Д) за зв'язком справ

У кримінальному провадженні щодо особи 1. та особи 2. цивільним позивачем буде:

- А) ПАТ "Укрзалізниця"
- В) приватне підприємство "Б"
- С) фізична-особи підприємець "В"
- Д) держава

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено к.ю.н., старший викладач кафедри інформаційного, господарського та адміністративного права Дехтярьов Євген Валентинович

Ухвалено кафедрою інформаційного, господарського та адміністративного права (протокол № 14 від «09» червня 2026)

Погоджено Методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 7 від «30» червня 2026).